

**Shaving on Chol Hamoed:
Defying or Beautifying Yom Tov
בענין גילוח בחולו של מועד**

יהודה ברוך טוכמאן

שבת חול המועד פסח

April 3rd, 2010

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף יג עמוד ב (1A)

משנה. ואלו מגלחין במועד. הבא ממדינת הים, ומבית השביה, והיוצא מבית האסורין, והמנודה שהתירו לו חכמים, וכן מי שנשאל לחכם והותר, והנזיר והמצורע מטומאתו לטהרתו.

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף יד עמוד א (1B)

גמרא. ושאר כל אדם מאי טעמא אסורין? - כדתנן: אנשי משמר ואנשי מעמד אסורין לספר ולכבס, ובחמישי מותרין, מפני כבוד השבת. ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי אלעזר: מאי טעמא - כדי שלא יכנסו למשמרתן כשהן מטוילין. הכא נמי: כדי שלא יכנסו לרגל כשהן מטוילין. בעי רבי זירא: אבדה לו אבידה ערב הרגל, כיון דאניס - מותר, או דלמא: כיון דלא מוכחא מילתא - לא? אמר אביי: יאמרו: כל הסריקין אסורין סריקי בייתוס מותרין? - ולטעמיה, הא דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: כל מי שאין לו אלא חלוק אחד - מותר לכבסו בחולו של מועד, התם נמי: יאמרו כל הסריקין אסורין סריקי בייתוס מותרין! - הא אתמר עלה, אמר רב אשי: איזורו מוכיח עליו.

רש"י מסכת מועד קטן דף יד עמוד א (1C)

הכי גרסינן: ושאר כל אדם מאי טעמא אסורין כדתנן אנשי משמר כו' ואמר רבה בר בר חנה כו' עד כשהן מטוילים - ומאן דמתרשל ולא גילח מקמי רגל, ומטי זמן עלייהו לגלח ברגל - החמירו רבנן, הואיל ולא מזרי נפשיהו לספר מקמי רגל, דלא להוי ברגל מטוילין - אם היו מגלחין במועד לא היו מגלחים לפני המועד, וכנסין לרגל כשהן מטוילין. אבדה לו אבידה - שלא היה לו פנאי לגלח קודם הרגל. דלא מוכחא מילתא - דלא ידעי כולי עלמא דאנטוס היה, אלא יאמרו: הוא מכיון להשהות עד המועד. יאמרו כל הסריקין אסורין וכו' - כלומר: דבייתוס היה יכול לסרוק חלותיו בלי שהות, לפי שהיה לו דפוס, ואף על פי כן אסור, משום דאמרו: כל הסריקים כו', הכא נמי, כיון דלא מיגליא לכולי עלמא אונסיה - יאמרו: כולי עלמא אסורין לגלח, וזה מותר. מי שאין לו אלא חלוק אחד - נמי לאו מוכחא מילתא לכולי עלמא. איזורו מוכיח עליו - דמי שאין לו אלא חלוק אחד פושטו ומתעטף במקטריים וחוגרו באיזורו ועומד ומכבס החלוק ומודיע לכל שאין לו אלא חלוק אחד.

סור אורח חיים הלכות חול המועד סימן תקלא (2A)

אין מגלחין במועד והטעם שלא יכנס למועד כשהוא מטויל פי' שאם היה יכול לגלח במועד לא היה חושש לגלח ערב המועד ונמצא נכנס למועד מטויל ומצוה על כל אדם לגלח קודם המועד לכבוד המועד וכיון שהוא אסור לגלח במועד יהא זהיר לגלח קודם המועד ור"ת פי' כיון שזוהו הטעם אם כבר גלח קוד' המועד מותר לגלח במועד (1) וקשה מאד להתיר (2) וגם אינו נראה כן מתוך הגמ' דאם איתא ה"ל לפורטה בהדי הנך דתנן ואלו מגלחין כי היכי דקאמר גבי כיבוס כל מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו במועד משום דאפילו אם כבסו קודם המועד הוא חוזר ומתלכלך ה"נ ה"ל לפרושי היתר דאם גלח קודם המועד (3) ועוד מי יודע אם גלח קודם המועד דכה"ג קאמר בגמ' על הא דבעי מי שאבדה לו אבידה בערב המועד אם מותר לגלח במועד מפני שהיה אנטוס שלא היה לו פנאי לגלח קודם המועד וקאמר מי יודע? שהיה אנטוס הלכך נראה שאין להתיר אלא לאותם שמפרש בהדיא ואלו מגלחין

הגהות אשרי מסכת מועד קטן פרק ג סימן א (2B)

יש שרוצים לומר אדם שגילח ערב הרגל מותר לגלח ברגל דטעמא מאי אין מגלחין משום שלא יכנס מטויל וזה לא נכנס ואין נראה תדא דלא חשיב בהדי אלו מגלחין מי שגילח ערב הרגל ועוד הרי דאבדה לו אבידה דאנטוס הוא וכו' וכי תימא התם לאו מוכחא מילתא הכא לאחר שגילח ברגל נמי לאו מוכחא מילתא אפ' גילח ערב הרגל אם לאו כדאמר אביי יאמרו כל הסריקין וכו'. מא"ז;

שו"ת הרשב"א חלק ג סימן רעה (2C)

ועוד נ"ל ראייה, שלא כל מי שלא היה יכול לגלח קודם המועד, מותר כאותן השטין במשנתנו, מדאמרו: התם: קטן שנולד במועד, מותר לגלח, שאין לך יוצא מן האסורין גדול מזה, למימר משום דהא דיוצא מבית האסורין, דוקא הוא שבאין להתיר, ומשום דבכלל השטין במשנתנו הוא זה, הא משום שלא היה יכול לגלח קודם המועד, לא

חידושי הריטב"א מסכת מועד קטן דף יד עמוד א (3)

גמרא ושאר כל אדם מ"ס אין מגלחין. פי' דאע"ג דגילוח מלאכה גמורה היא מכל מקום כיון שהיא תיקון הגוף ויפני הגוף בצורך אוכל נפש דמי וכדתנן (ח' ב') עושה אשה תכשיטה במועד ואין לך צורך המועד גדול מזה, ומנהדרים דטעמא משום גזירה דרבנן הוא וכעין הא דתנן אמשי משמר ואנשי מעמד

שפת אמת מסכת מועד קטן דף יד עמוד א (4)

בגמ' כדי שלא יכנסו לרגל כשם מטולין, בהג"א והגמ"י הביאו דיש מתירין לגלח במועד אם גלח ערב הרגל דליכא טעמא למיסר וחלקו עליהם מדלא חשיב במתניתין בהדי אלו דמגלחין ותו דמי שנאבדה לו אבידה אסור משום דלא מוכחא מילתא וה"ל אחר שגילח אינו ניכר, וכן הביא הב"י (סי' תקל"א) ת' הרשב"א שחולק ע"ז והוסיף להוכיח מהא דקטן שמולד במועד דלא התירו אלא משום דכבית אסורין דמי ובלאו ה"ט הי' אסור אע"ג דלא שייך הטעם שלא יכנסו ברגל מנוול ע"ש, (1) וראי' זו האחרונה תמוה בעיני דהא קי"ל כהר לישנא דאפי' מלד קודם המועד שרי לגלחו א"כ באמת הטעם משום דלא שייך ב' הטעם שלא יכנסו לרגל מנוול וא"כ ה"ה והיא הטעם אם כבר גילח ערב הרגל דמותר, ודוחק לומר דבקטן הטעם להתיר כמו שאין נוהג בו אבילות, דהכא מטעם מלאכת הגילוח של הגדול אתיו עלה, (2) וגם מ"ש הג"א דאין ניכר אחר הגילוח אינו מבין דמ"מ בשעת הגילוח במועד, ודאי ניכר שזה איזה ימים שנתגלח שהרי שערוותיו קצרים, והוי ממש כמו אזור מוכתה, (3) ומהא דאינו מפורש במשנה אין הוכחה דא"כ כל הני איבעיות דגמ' נפשוט מזה והא דלא דברו בגמ' מזה אטו כי רובלא ליחשוב וליזיל..... ויותר נלע"ד לדון לאסור מטעם שאין בו צורך ומיתסר מדינא כמ"ש בתוס' מזה דהוי מלאכה שאינה צורך המועד:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות חול המועד סימן תקלא (5)

מצוה לגלח בערב יו"ט. אין מגלחין במועד אפילו אם גילח קודם מועד. אפילו אם היה אנוס ומפני כך לא גילח בעי"ט, אינו מגלח במועד

ערוך השולחן אורח חיים הלכות חול המועד סימן תקלא (6)

גילוח ותספורת אסור בחול המועד ואע"ג דזהו צורך יו"ט דביול הוא לו לילך בגודל שערות וגם צער הוא למי שאינו מורגל בכך מ"מ הא היה יכול לגלח קודם המועד ואדרבא דמשום זהו גופו אסור דהא מצוה לגלח ולהסתפר בערב הרגל משום כבוד הרגל ואם תתיר לו בחול המועד כל אחד מפני טרדתו קודם הרגל יניח על חול המועד ומטעם זה אסרו אפילו גילח קודם הרגל ולפי טבעו מצרך לו לגלח עוד פעם בחול המועד אסור כדי שלא יראו מי שמגלח בחול המועד ולכן אפילו אם היה אנוס שלא היה יכול לגלח קודם המועד או שהיה חולה שהגילוח קשה לו ונתפרא בחול המועד אף שמעיקר הדיו ביכולת להתיר לו מ"מ מפני מראית העין אסור דלאו כ"ע ידעי שהיה אנוס או חולה שלא היה יכול לגלח או שהוא מוכרח לגלח עוד פעם ואסרו אפילו בכה"ג..... ומ"מ יש שהתירו לו חכמים לגלח בחול המועד והיינו בדברים שהכל יודעים הסיבה למה לא גילח קודם הרגל ולא יהיה מזה קלקול לאחרים אם נתיר כמו ששכנעו במשנה דואלו מגלחין

שו"ת נודע ביהודה מהדורה קמא - אורח חיים סימן יג (7A)

שאלה: נשאלתי היום אם מותר לגלח ע"י משיחה בחוה"מ. ולפי שהיו מצטערין ביותר אלו הרגלים לגלח זקנם. והנה אסרתי לחלוטין כיון שכל הפוסקים נחלקו על ר"ת שרצה לומר שמי שגילח בערב הרגל מותר לו לגלח ברגל. והנה נתתי לבי שגברא רבה אמר מלתא אין מזיחין ולא מזיחין וק"ל דבר זה שרבינו הגדול ר"ת אמרו חייבין אנו למשכנו אדרב. והנה כל הפוסקים דחו דבריו דא"כ למה לא מזכר דבר זה במשנה ואילו מגלחין היה לו לחשוב גם מי שגילח בערב הרגל. ואומר אני אי משום זה לא אירא וגילוח יש בו איסור גם משום מלאכה אף בלי טעם שלא יכנס כשהוא מנוול, אלא שדבר זה ראוי היה להתיר משום כבוד הרגל ואסרוהו משום שלא יכנס כשהוא מנוול והנה כשאסרוהו משום שלא יכנס לרגל כו' ממילא נשאר בו ג"כ איסור מלאכה דהיה ראוי ע"פ דין להיות מותר. ואם גילח ערב הרגל שוב שיערו חכמים שאין בו ניוח כ"כ להתיר איסור מלאכה במועד שאין כל כך צורך המועד, ואף דלא שייך שלא יכנס כשהוא מנוול מ"מ אסור משום מלאכה וא"כ ממ"ז אסור. אם לא גילח ערב הרגל ואז אין ראוי לאסור משום מלאכה והיה ראוי להתיר משום לצורך המועד שיש בו צורך גדול אלא שאז אסור משום שלא יכנס כשהוא מנוול. ואם גילח ערב הרגל ואז ליכא גזירה שלא יכנס מ"מ אסור משום מלאכה. ולכך לא חשבינן להתיר במשנתנו. אבל הפרש גדול יש בין אם האיסור מצד מלאכה שאז מותר ע"י פועל שאין לו מה יאכל, ואם האיסור מצד שלא יכנס כשהוא מנוול לא מהני ע"י פועל עני. ובמשנה לא החשיב רק מה שמותר לחלוטין ע"י כל פועל משא"כ זה מותר רק ע"י עני. ובהא אתיין שפיר דבר ר"ת ואולי גם שאר פוסקים יודו להתיר ע"י פועל עני

גם נלע"ד דאם מתירין רק ע"י פועל שאין לו מה יאכל לא שייך למגזר שלא יכנס לרגל כשהוא מנוול. דאטו יודע הוא קודם הרגל שיזדמן לו פועל שאין לו מה יאכל שיסמוך על זה להשהות גילוחו עד המועד. וגם לא שייך מראית העין דא"כ איך התירו כל מלאכות ע"י פועל שאין לו מה יאכל. ואולי שאר מלאכות ליכא חשש רק בשעת מלאכה ואז ראוי מי העושה שהוא עני. משא"כ גילוח כשיראו אח"כ זה הולך וזקנן מגולח יסברו שנתגלח ע"י פועל שיש לו מה יאכל. ואעפ"כ דעתי להקל. כי מה שכתב הב"י בשם הגהת מיימון איסור משום דלאחר שגילח לא יחא ניכר שגילח ערב הרגל ע"ש בכ"י. אומר אני אדרבא מדברים הללו נלע"ד לחזק דברי ר"ת. שהרי עכ"פ משמע מדבריו שקודם שגילח ניכר שגילח ערב הרגל וא"כ בני עירו כבר ראוהו קודם שגילח וראו והכיכר שגילח ערב הרגל ואין כאן חשש רק לארתי ופרתי. שיבואו ויראו אותו שהוא מגולח מחדש במועד והם יחשדו שלא גילח ערב הרגל. וכבר ביארתי בתשובה אחרת ע"פ מה שכתב המג"א בס' רמ"ד ס"ק ו' דבשביעית הקילו ולא חששו מפני מראית העין רק לבני עירו. ולא חששו בשביל אורחים. וכתבתי שם שעכ"פ מלאכת חוה"מ אפילו למ"ד דאורייתא קיל הוא משביעית. ובפרט גילוח הזקן לחוד שאין כאן מלאכה גמורה כל כך כמ"ש התוס' ריש אלו מגלחין וא"כ פשיטא שאין לחוש לאורחים. וגם מזה התירו כל המלאכות ע"י פועל שאין לו מה יאכל מוכח דלא היישין לאורחים. דמכיון ידעו האורחים שפועל זה אין לו לחם לאכול ולכן נלפע"ד שעכ"פ אם גילח בערב הרגל שכבר יש לנו עמוד של ברזל לסמור על רביתו תם ואף שחלקו עליו הפוסקים כולם מ"מ ע"י פועל שאין לו מה יאכל נלע"ד להתיר. ובפרט למי שהולך ובא אצל השרים ודוכסים ורגיל לספר בכל עת שצער גדול הוא לו בגופו לגדל שער וגם ללעג ולקלס בעיני השרים. שמותר לאיש כזה לסמור על היתר הכל'ל

76

שו"ת נודע ביהודה מהדורה תניא - אורח חיים סימן צט

אשר תמה על אשר ביארתי בספרי נודע ביהודה בחלק א"ה סימן י"ג להחזיק פסקו דר"ת בגילוח בחוה"מ נגד כל הפוסקים הנה עיקר התמיהה אינו לה שחר ולמה לא אצדיק הצדיק דמעיקרא הוא ר"ת במקום שאני רואה דבריו נכונים וכי משוא פנים יש בדבר אפילו אם היה באיסור תורה האמת עד לעצמו וק"ו באיסור דרבנן. אבל באמת טעות הוא בידו דמעלתו. ואני לדעתי לא התרתי מה שאסרו הראשונים והאחרונים רק מצאתי חילוק בדבר לפרש דברי ר"ת במקום שספדו תמו כל התמיהות שתמהו עלינו. והם הראשונים והאחרונים שתמהו עלינו הוא מפני שלא עלה על דעתם לפרש דבריו כן והיו מפרשים דבריו שבכל ענין מתיר לכך נחלקו עלינו ומצא שאין ביני ובין הפוסקים ראשונים מחלוקת בעצם הדיון רק מחלוקת בפירוש כוונתו של רבינו תם. וזמן רב הייתי פוסח על שתי השעיות אם לפרסם דברים אלו בספר או לא. ואגיד ליה גופא דעובדא זה שנים רבות כמו י"ב או ט"ו שנים משאלתי דין זה הלכה למעשה לאחד שהיה נחוץ לו הגילוח בחוה"מ. ובררתי אז דין זה ורשמתי לעצמי ולהנשאל הסתרתי הטעם ותליתי לו כאילו הוא הוראת שעה. אבל היה טעמי הואיל במקומות אחרים נכשלים בהשחתת זקן בתער שהוא חמשה לאוין ולמה אפתח להם שערי היתר בחוה"מ. אבל כאשר עיינתי בזה ראיתי בלבי אדרכת לאיך יצא כשביל שהדור פרוץ בדבר הנ"ל טוב יותר לפרסם היתר הנ"ל והטעם כמו בלבי ולא אוכל לגלותו אם יפציר לא אשיב ואני שוקל הדבר בדעתי כמאמר ריב"ז או לי אם אומר או לי אם לא אומר. אבל על"פ הכרעתי שפרסום היתר בחוה"מ יש בו מצוה רבה וגדר ומשמרת לתורה לפרצי הדור. ואני לעצמי אומר היתר יותר מהיתרו של ר"ת ושבוועל עני לא שייך לגזור כלל ובאתי בזה להקל יותר מקולא של ר"ת. אבל ר"ת עצמו אינו סובר כסברתי וסובר שגם ע"י פועל עני יש לגזור שמא יסמוך על זה. וכל זה לפי הבנת רום מעלתו בדבר אבל מעולם לא עלה זה על לבי לומר שמי שלא גילח ערב הרגל דלא נגזור בו שלא יכנס כשהוא מנוול דאיך אפשר להתיך לזה ואנו רואים שפשע וכנס כשהוא מנוול

77

שו"ת נודע ביהודה מהדורה תניא - אורח חיים סימן ק

ואני לא הדפסתי חיבורי רק שיסמכו הקסנים ממני שאין כת עיונם משיג לעיני אבל מי שהגיע להוראה יש לו לב להורות אין אני אומר קבלו דעת. וידע מעלתו שגם מלבד הטעם הכמוס ג"כ מצאתי עצמי מחויב בדבר על"פ לפרסם היתר ככאן בקהלתנו. שככאן בעזה"י חהרים מלהשחית בתער ובחווה"מ מחמת שנבעלו שערי האומנים היהודים לפנייהם הלכו לאומרים נכרים בחוה"מ וממילא היה משחיתים. בתער כי הנכרי אין בקי לגלח במספרים או במשיחה ולכך מצאתי עצמי כמחוייב לפתוח להם שערי היתר אצל יהודים. אלא שהיה בלבי דאזלין בתר רובא דעלמא במדינות שאינם מהרים מן התער לכן רציתי העלים/להעלים/ עד שמטעם הכמוס אשר עמי הכרעתי לפרסם היתר.

78

שו"ת נודע ביהודה מהדורה תניא - אורח חיים סימן קא

ומה שכתב מעלתו וזה לשונו. וגם מה שסיים ולמד קל וחומר משביעית לחש"מ =לחולו של מועד= שכן כתוב בתשובה אחרת הסמוכה לפנייה, תלה השניה בראשונה ואף הראשונה לא עלתה לו כמבואר בתו"ט בריש מ"ק בשם הירושלמי לטעם השני ע"ש ע"כ לשון מעלתו, והנה מזה אני תמה עליו שמשען על דברי התו"ט ולא רצה לעיין בגוף דברי הירושלמי ואני מכיר את מעלתו ממעוררו שדרכו לחקור את שורש הדבר ולא להשען על הקיצורים, וכאן לפי שהיה שמח ואוהב לטעון ושואב לפרוק ולתרוץ את דברי ולכן לא רצה לעיין פן יראה איזה זכות. והנה התוס' י"ט העתיק דברי הירושלמי בקיצור ולא משמר להעתיק כלשונן ולדעתי שגה בדברי הירושלמי. וזה לשון הירושלמי והוא בירושלמי בשני מקומות בריש מועד קטן ובסוף פרק ב' דשביעית וכשני המקומות הלשון מכונן אות באות. והתו"ט היה סבר שהירושלמי תירץ זה באמת לחלק בין שביעית למועד משום שזמנו מרובה ולכן העתיק אי נמי ולא כן הוא. וגם בסוף דברי הירושלמי אות ז' ימים האחרונים לא מסתבר כן היה סבר התו"ט שהירושלמי כוונתו דלא מסתבר לאסור אות ז' ימים ושדברי הירושלמי הם בניתוחא. ואני משמעות דברי הירושלמי כן. והקרוב העדה פי' שזה הוא בעיא בירושלמי אם אות ז' ימים האחרונים אסורים או לא פלוג ולא איפשטא. גם דבריו רחוקים. אבל דוק בדברי הירושלמי שלא אמר ואית דאמרי שביעית ע"י שזמנו מרובה כן' וגם לא אמר ואית דשמעינה מן הדא אלא ואית דבעי משמעינה וכן וכך הם דברי הירושלמי שהירושלמי פי' חילוק בין שביעית למועד משום דשביעית מותרת במלאכה וכו' וזה הטעם העיקר ואחר כך אמר ואית דבעי משמעינה וכן' שיש שרצו לחלק טעם אחר ולומר שהקולא בשביעית הוא משום שזמנו מרובה והשיב הירושלמי לסתור דבריהם שאם זה היה הטעם א"כ אות ז' ימים האחרונים של שביעית וכי לא מסתבר למעבדינהו כמועד ויהיו אסורים לדברי האית דבעי הללו והרי סתם התירו בשביעית ולא חילקו בין ז' ימים האחרונים לשאר השנה אלא ודאי שאין זה טעם לחלק רק הטעם הראשון. זה המלענ"ד בפירוש דברי הירושלמי והוא נכון והתוספות יו"ט אגב שיטפא לא נתן לב לעמוד על פירושו:

ומעתה גם הראשונה עלתה בידי שהרי גם בהוצאת זבלים לא חילקו בריש פ"ג דשביעית בין ז' ימים האחרונים ועם כל זה קאמר עלה בירושלמי שלא חשו לעוברין ושכין מפני מראית העין מכלל שהטעם הוא הואיל ואיסור קיל משבת. וגם בלאו הכי אם היה כוונת הירושלמי שלא חשו לעוברין ושכין הוא רק משום שזמנו מרובה לא רצו להחמיר א"כ אין דבר זה אמור אלא בשביעית לחוד ולא בשום שאר איסור אין קאמר סתם הדא דתימא דלא חשו לעוברין ושכין מפני מראית העין והוה ליה למימר דלא חשו בשביעית לעוברין ושכין. ועוד הרי כל אותן שהתירו להם חכמים לגלח במועד יוכיחו דאיכא למיחש למראית עין של עוברין ושכין יוצא מבית האסורים וממדה שהתירו לו והנשאל על דרו וכדומה וכי מאין ידעו עוברין ושכין מזה ואומן שאבדה לו אבידה ערב הרגל דאיבעיא בגמרא ופירש"י שהכל באים אצלו ורואים שאבדה לו אבידה והא דתאי שעוברין הבאים לכאן במועד לא היו אצל האומן הזה ערב הרגל. אלא ודאי דבאיסור קל לא חשו לעוברין ושכין מפני מראית העין. מה שכתב שצער לו על פרסום היתר משום לזות שפתים. אני איני חושש לזה וכל כי הני מילי האמתים ליתאמר משמי:

8A תלמוד ירושלמי מסכת מועד קטן פרק א הלכה א

מה בין שביעית מה בין מועד שביעית על ידי שהיא מותרת במלאכה התיירו בין דבר שהוא טריח בין דבר שאינו טריח מועד על ידי שהוא אסור במלאכה לא התיירו לא דבר שהוא אבד ובלבד דבר שאינו טריח ואית דבעי מישמעיה מן הדא שביעית על ידי שזמנו מרובה התיירו מועד ע"י שזמנו קצור אסרו אותו שבעת ימים האחרונים לא מסתברא מיעבדינון כשבעת ימי הרגל ויהיו אסורין

8B תוספות יום טוב מסכת מועד קטן פרק א משנה א

אבל אין משקין כו' - אמועד קאי דגבי שביעית לא חיישין לטרחא ויתרא הר"ן.... וטעמא כדמפרש בירושלמי דשביעית ע"י שהוא מותר במלאכה פ"י שאינה דקרקע התיירו אפי' בדבר של טורח, א"נ שביעית ע"י שזמנה מרובה כו'. ולא מסתבר לעשות ז' ימים האחרונים כו' דרגל

8C תלמוד ירושלמי מסכת שביעית פרק ג הלכה א

מאימתי מוציאין כו' עד שלא פסקו עובדי עבודה מהו שיהא מותר לעשות אשפה על פתח חצירה סילני שאל לרבי חייא בר בא ואסר ליה רבי תנינא אמר שרא ליה...משפסקו עובדי עבודה יהא אסור מפני מראית העין שלא יהו אומר' לתוך שדה בית השלחין שלו הוא מוציא יודעין הן בני עירו אם יש לו בית השלחין אם אין לו אמר רבי יוסי' הדא אמרה לא חשו לעוברין ולשבין מפני מראית העין

9A תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טז עמוד א

ויקח המן את הלבוש ואת הסוס, אזל אשכחיה דיתבי רבנן קמיה, ומחוי' להו הלכות קמיצה לרבנן. כיון דחזייה מרדכי דאפיק לקבליה, וסוסייה מיחד בידיה, מירתת. אמר להו לרבנן: האי רשיעא למיקטל נפשי קא אתי, זילו מקמיה די לא תכוו בגחלתו. בההיא שעתא נתעטף מרדכי וקם ליה לצלותא, אתא המן ויתבי ליה קמייהו ואור'ך עד דסליק מרדכי לצלותיה. אמר להו: במאי עסקיתו? - אמרו ליה: בזמן שבית המקדש קיים, מאן דמנדב מנחה מייתי מלי' קומציה דסולתא ומתכפר ליה. אמר להו: אתא מלי' קומצי' קמחא דידכו, ודחי עשרה אלפי' ככרי' כספא דידי'. - אמר ליה: רשע! עבד שקנה נכסים - עבד למי, ונכסים למי? אמר ליה: קום לבוש הני מאני, ורכוב האי סוסיא, דבעי לך מלאכא. - אמר ליה: לא יכלנא עד דעילנא לבי' בני ואשקול למזייא, דלאו אורח ארעא לאשתמושי' במאני' דמלאכא הכי.

9B רש"י מסכת מגילה דף טז עמוד א

הלכות קמיצה - דורש בעינים של יום, וששה עשר בניסן היה, הוא יום תנופת העומר, ואשקול למזייא - זאטול שער

10 שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן קנד

והנה בענין תגלחת בחול המועד, הגאון בנב"י קמא ח"א"ח סי' י"ג התייר לא' ההולך בין השריים (ע"ש בסוף התשובה) בהוראת שעה לגלח בחה"מ לסמור אר"ת באם גילח ערב הרגל יגלח בחה"מ ע"י עני שאין לו מה יאכל ולחשדא לא חייש כמ"ש שם באורך, וחלקו עליו גאוני דורינו והגאון מו"ה צבי אב"ד דק"ק בערלין ז"ל בס' בנין אריאל במס' מ"ק השיב תשובה מוצחת דהא באנשי משמר נמי תנינן כה"ג (תענית ט"ו ע"ב) ולימא נמי אם גילחו ערב משמרתם מותרים לגלח במשמרתם ומתני' סתמא קתני והתם ליכא למימר משום איסור מלאכה, ועוד ראי' ברורה שאנשי משמר אסורים להסתפר אפילו גלחו ערב משמרתם, דאי' ס"ד לא נאסרו אלא כשפשעו ולא נסתפרו ערב משמרתם א"כ במס' מ"ק י"ז ע"ב דבעי למימר כהו ששלמה משמרתו ברגל יגלח ברגל, וקשה אמאי כיון שפשע ולא גילח ערב משמרתו נתיר לו לגלח ברגל, אע"כ צ"ל אפילו גילח ערב משמרתו אסור לגלח במשמרתו ולא פלוג רבנן אע"ג דליכא איסור מלאכה וה"ה בחול המועד, אלו דברי הגאון ז"ל ודפח"ח. וטעמא נ"ל, דחיישין למראית עין וחשדא, אע"ג דמייתי הגאון נב"י מירושלמי דמס' שביעית דמייתי מג"א [סי' רמ"ד סק"ו] יע"ש בבאור, התם מילתא אחריתי כל בני עירו יודעים שיש לו בית השלחין והאורתים בראותם זה מוליך זבלו בפרהסיא ואינו בוש מפני בני עירו ש"מ ידוע ומפורסם לבני עירו שיש לו בית השלחין דאל"כ לא שבקי ליה בני עירו למיעבד איסור בפרהסיא, אבל הכא הלא כל בני העיר יתגלחו עי"ז העני שאין לו מה יאכל והאורתים יחשדו כל בני העיר שפורצים גדר חכמים, מה תאמר גם כל האורתים יהיו מגלחים ע"י העני שאין לו מה יאכל כי לא יחדל אבינו א"כ בטלת איסור גילוח חול המועד מכל וכל, ומזה הטעם לבד יש לאסור שלא תשתכח תקון חכמים בזה כמו שמצינו [עירובין ע"א ע"ב] שלא תשתכח תורת עירוב מהתינוקות:

והנה בנב"י תנינא סי' צ"ט ק"א נראה שהרגיש בחולשת הלכה זו וכתב שלא רצה להדפיסו רק מטעם הכמוס, ואני הולך רכיל ומגלה סוד כי בעו"ה רבו המשחיתים בעם בתער ואם יגדל זקנם בחול המועד יהיה כדי למוך ראש לעיקר ושוב אחר י"ט ישיחיתוהו בתער ועוברים על כמה לאוין דאורייתא, ע"כ טוב להתיר איסור דרבנן בחה"מ שלא יצמחו השערות כ"כ ואעתיק לשוני בגליון ש"ע א"ח סי' תהול"א: עיני ס' יד דוד רפ"ג דמ"ק י"ד ע"א ד"ה כדתנן מייתי כמה שו"ת שהקשו מ"ט לא התיירו לגלח ערב יום טוב האחרון כמו אנשי משמר ע"ש, משמע פשיטא להגאונים לאיסור אלא שהקשו מ"ט, ולפע"ד איסור שנאסר מפני כבוד י"ט לא הותר מפני ביול שזהו כבודו של י"ט שיכנס ב"ט אחרון מנול, משא"כ אנשי משמר שאיסור גלוחם מפני כבוד מקדש אתי ביול דשבת ודחי ליה:

וראה והביטה כי הגאון מדע ביהודה המתיר לא כתב אלא להוראת שעה להחולקים בין השריים ולפני מלכים יתיצבו, אלא שכתב שהיה ראוי שלא להדפיס ולפרסם היתר זה ברבים שלא ילמדו להקל לולי שחשב שקולא זו הוא גדר תורה לדעתו ומ"מ לא כתב פסק להחליט גילוח

היתר בחה"מ בה"ה, וטעם בזה כי נהי אם יראו נ"ח וגודרי גדר להפר תורה לפי הזמן והמקומות, יתקבצו וישאו ויתנו פה אל פה או במכתבים ולמישיכינו יפרסמו במכתבים ויחתמו תחתיו גדולי פארי הזמן כר עלתה במחשבתנו להתיר איסור דרבנן פלוני מטעם כר וכר, ... אבל יחיד בדורו אפילו הוא חסון כאלונים וכגובה ארזים גבהו ודברו כראי מוצקים לא יהיו להתיר אפילו מנהג קטן ממנהגי ישראל, היום יאמר הוא כר וידיפסנו ויפרסמו ומחר יאמר אחר כר בסברות חלשות צנומות דקות עד שיתירו איסור דאורייתא, כאשר אירע בעו"ה בזמנינו כי רבו פרצי הדור והעמידו חזון לומר הלא גילוח חה"מ כמה מאות שנים נהגו אבותינו איסור ומצטערנו ונתנולו ועתה היתיר, פרושים את הדבר, כן נמי בבוא ונתייר לחלל שבת בפרהסיא בעו"ה, והקולר תלוי אח"כ בהגורמים, ומשו"ה לא היתיר הגאון נב"י בפרהסיא ומ"מ וכשלו בה, ע"כ שומר נפשו יזהר וישמור ה' רגלי חסידי מלכד:

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קסג (11)

הנה לאלו שנתחו להם לגלח הזקן במספרים בחוה"מ יש להתיר בה"ה במדינתנו שכל אלו הרגילים בתספורת הזקן מסתפרים בכל יום ולכן אין שייך טעם החולקין על ר"ת שהביא הטור /או"ח/ בס"י תקל"א שמתיר במי שגלח קודם המועד לגלח במועד, מטעם דאמרנו כל הסריקין אסורין סריקין ביינוס מותרין שהוא הטעם שאסור באבדה לו אבידה ערב הרגל כדאמר אבי"ו במנ"ק דף י"ד דהוא משום דלא מיגליא לכו"ע אונסיה כדפרש"י, וכן הכא מי יודע אם גילח קודם המועד כדל"ש הטור, וא"כ במדינה שכל המסתפרין מסתפרין בכל"י ואף אם רק רוב מהמסתפרין שידוע שאף שנסתפר בערב יו"ט מסתפר עתה ואין שייך חשש זה יש להתיר לכו"ע אף להסור וכל החולקים ומה שהוכיח עוד הטור מהא דלא חשיב זה במתני' באלו מגלחין, הנה אם הגושיא היא מהא דלא חשיב במתני' כדאימא בה"ה א ובהגמ"י שהביא הב"י לא קשה כ"כ, ... מפורש בריטב"א שם שמנייא דמתני' לאו דוקא, ... ונמצא שלא קשה כלום על ר"ת מהא דלא חשיב במתני' מתרי טעמי.

אך מה שיש לעיין הוא דאולי כיון שרק תחמת שכל בני המדינה מסתפרין בכל יום רוצים אנו להתיר, ואם באופן כזה לא היה בזמן התנאים וב"ד הגדול שהתירו הא דחשיב במתני' ממילא לא היה זה בכלל ההיתר ומשאר באיסור המלאכה שיש בעצם על גלוח בל פשוט לע"ד דכיון שהוא לצורך המועד לצניעות ולפי"ו אין בזה שום איסור מדין מלאכה אלא משום הגזירה שלא יכנסו לרגל כשהן מנוולין, כדמוכרת לומר כן לתוס' /מועד קטן/ דף י"ד דכתבו ג' שיטות בגלות הראש, דמתחלה כתבו בגלות הראש נמי איסור במועד מצד הגזירה שלא יכנסו מנוולים דגם בראש אין לו כיוול גדול מזה, ולפ"ז מותרין אלו השמיין במתני' להתיר גלוח במועד גם בגלות הראש, ואח"כ כתבו ושמא לא קאי טעמא בגמ' אלא שארא אבל גילוח של ראשו אסור משום מלאכה אפילו במקום אונס ורק שאר גילוח דהוא של יפוי הקשה דהוה לר למישרי לצורך המועד אע"פ שהיא מלאכה, ותירץ שהוא משום שלא יכנסו מנוולים, ואח"כ כתבו ועוד יש לפרש שנראה שמותר לגלח ראשו במועד וכוונתם דליכא שום איסור בגילוח הראש אף לכל אדם, ... ונמצא שיש ג' שיטות והיו המחלוקת אם יש בגילוח הראש ענין יפוי משום דיש הרבה שאדברה אין מגלחין הראש בשביל יפוי, כדאימא בדרי"ם דף ס' בעובדא דשמעון הגדול שאמר להחזיר מה ראית להשחית שערך הגאה, ועיין ברמב"ם ספ"א מביאת המקדש, ולכן אף להוצאה לגלח ראשו אין חשבו צורך המועד ואסור ממילא משום מלאכה, וזהו סברת שיטה השניה שבגילוח הראש אסורם אף אלו השמיין במתני', ואח"כ כתבו שיש לפרש שמותר כל אדם לגלח את ראשו משום דלא לו שמסתפרין נחשב יפוי והיו צורך המועד שליכא איסור מלאכה, וכיון שבאראש יש אדברה שמתייפין בגידול שער סביר דלכן לא נחשב גידול שער הראש כיוול אף לאלו שמסתפרין וממילא ליכא גם הגזירה שלא יכנסו לרגל כשהן מנוולין ומותר לכל אדם כיון דעכ"פ הגילוח הוא יפוי לו עתה אף שאינו כיוול גם כשלא יגלח, ושיטה ראשונה סוברת דנחשב לאלו שגאה להם יותר בגילוח כיוול כשלא יתגלחו ולכן אסור לכל אדם ומותר להשמיין במשנה, זהו פירוש ג' השיטות שבתוס ומפורש דמה שהוא לצורך יפוי ליכא איסור מלאכה, אף שהוא מלאכה בעצם דלכן מותר גילוח הראש לכל אדם לעוד יש לפרש, ולכן מותר מדינא שאר גילוח אף שהוא מלאכה משום דמה שהוא לצורך המועד להתייפות לא הו"ו צריכים להתיר שאינו בכלל איסור מלאכה שנאמר בחוה"מ, ולכן פשוט שאף אחר שאסור חכמים לא מנשה איסור מלאכה אלא הוא רק האיסור שלא יכנסו מנוולין, ולא מסתבר כלל לומר דכיון שיש לחוש שלא יכנסו לרגל כשהן מנוולין נמצא שצורך המועד הוא אדברה שלא להתגלח אף שישאר מנוול, דהא בשביל ימים הבאים דרגל הוא ודאי צורך המועד להתגלח והיתר המלאכה בצורך המועד פשוט שהוא רק בשביל צורך המועד זה ועל ימים הבאים לא בשביל מועדים אחרים ולא בשביל ימים שכבר עברו, ... והנה יש שיטה רביעית בחס"י /מועד קטן/ ז' ד"ה ושאר, דגילוח הזקן אינו כלל מלאכה לענין חוה"מ משום שאין בו סורח כ"כ, והיה מותר אף בלא צורך כלל ורק גילוח הראש שיש בו טרחה נחשב מלאכה אבל משום צורך המועד מ"מ היה מותר אי לאו הגזירה דכנסו כשהן מנוולין עיי"ש, ומשמע דשאר גילוח מותר ממש ולא גזרו כלל, ורק אגילוח הראש גזרו, ... משום דאיכא ביה גדר מלאכה אף לענין חוה"מ משום סירחא, ונמצא שלשיטה זו יש בגילוח הראש איסור מלאכה, אבל אף לשיטה זו כיון שהתירו להשמיין במתני' חזין דלא אמרו בזה לא פלוג ורק באופן שישנה הגזירה אסור משום מלאכה לכן אף בגילוח ערב הרגל שליכא הגזירה לר"ת אין לאסור משום מלאכה בעצם הדיו, וכן להחולקים על ר"ת מ"מ אם יהיה מדינה שכל בני המדינה מתגלחין בכל יום או ביומים ושלושה ימים אין לאסור משום מלאכה למה שבארתי דבזה לכו"ע ליכא הגזירה, ... ועיין באור גדול על משניות דפי' קושיית הגמ' ושאר כל אדם מ"ס אסורין אף שהיה יכול לגלח קודם משום דפי' דמיא לאוכל נפש לענין חוה"מ כמו שכתב הרמב"ן, והריטב"א, ובאוכל נפש הא מותר אפילו כיוון מלאכות במועד עיי"ש, וא"כ אין שייך בזה איסור מלאכה כמו שאין שייך באוכל נפש, ... ומש"כ הנו"ב דאולי שיערו חכמים שאין נחוצו כ"כ להתיר בגלוח איסור מלאכה במועד שאין כ"כ צורך המועד, פשוט לע"ד שאין שייך זה רגל ביחוד שבטלה דעתו, אבל אם כל אדם ממדינה זו מקפיד ע"ז אנו שייך סברא זו כלל דעניני יפוי שייך רק בדעת בג"א והוא דבר המשתנה בכל עת ומקום לפי מנהג בג"א שבמדינה ההיא ומה שמשמע מנו"ב, ובחלל אשכול הוא מפורש שאסור גילוח מדאורייתא בכל אדם כיון שלא היתירו, ... לצורך המועד אף מלאכת אומן שאסור אינו מן התורה, וא"כ ל"ש עניני יפוי שהוא כאוכל נפש שאינו שייך לאיסור תורה ובוהו יודו כו"ע ולכן דבריהם צ"ע שלא נכון כלל ולכן ברור לע"ד דבזמננו במדינתנו שנהגין אלו הרגילים בתספורת הזקן להסתפר בכל יום ואף אם ביום אחר יום או אחת לשלושה ימים, ליכא שום איסור, ואולי גם הנו"ב יודה בכה דמשמע שם בסוף התשובה שרק יחידים הו"ו רגילין להסתפר בכל עת בזמננו ובמקום אבל מ"מ אינו נוהג להתיר אלא למי שיש לו צורך ביותר או מצטער ביותר, ואם אחד ירצה לסמור ע"ז גם בשביל היפוי לבד אין למחות בידו כי מעצם הדיו הוא מותר לע"ד

חידושי הריטב"א מסכת מועד קטן דף יז עמוד ב (12A)

ואע"ג דלא קתני לי' לאו ראייה היא דהא [לא] קתני כל שמגלחין ונקט מקצתייהו דאי ס"ד דדוקא קתני ואלו מגלחין מאי האי דמביעיא ליה לעיל בריש פירקין גבי אגמו שאבד לו אבידה פשיטא דאינו מגלח מדלא קתני ליה, כך הקשו בתוספות, וקושיא גדולה היא, והנכון בעיני דלעולם מנימא דמתני' לאו

תוספות מסכת מועד קטן דף יד עמוד א (12B)

ומנדה וכו' ושמשאל - בירושל' מקשה הני למה התיירו והלא פשע שלא בא לפני המועד לפני חכמים להתיר לו ומשני שכלו לו שלשים יום של דיו במועד דאין דיו פחות משלשים יום וכן מי שמשאל לחכם מוקי לה כשבא בחול המועד אי נמי לפני המועד לא מצאו בו פתח וגילוח הראש נמי אסור במועד דהא אמר בגמ' שלא יכנסו לרגל מנוולין ואין לך ויוול גדול מזה ושמא לא קאי טעמא בגמרא אלא אשאר אכל גילוח של ראשו אסור משום מלאכה אפילו במקום אונס ושאר גילוח דבעי בגמרא מאי טעמא אסורין והיינו גילוח של יפיו דהוה לך למישרי לצורך המועד אע"פ שהיא מלאכה אבל גילוח כל הראש אסור משום מלאכה והני כגון חזיר ומצורע הוא דשרי משום מצוה ולפי זה אסור לגלח ראשו במועד ועוד יש לפרש שנתראה שמונת לגלח ראשו במועד

ושאר כל אדם מאי טעמא אסורין - אע"פ שהוא מלאכה היה לנו להתירה לצורך המועד א"נ [אף] שיש מלאכות אסורות במועד שאין בהן טורח כגון פרקמטיא מכל מקום זה שהוא ליפיו ראוי להתיר לכבוד מועד ויש מפרשים דקאי על גילוח הראש דאסורין משום סירחא מכל מקום מקשה דהיה לו להתיר לצורך המועד ואין זה נוטה לפי מה שפירש' המשנה דגילוח כל הראש מלאכה גמורה ואסור

בית הבחירה למאירי מסכת מועד קטן פרק ג - ואלו מגלחין דף יג עמוד ב (13A)

אנשי משמר ואנשי מעמד אסורין לספר ולכבס בתוך שבוע שלהם ועקר איסורם כדי שלא יכנסו לתוך משמרתם כשהן מנוולים ומ"מ הקלו להם להסתפר בחמשי מפני כבוד השבת וכל שכן בששי אלא שלא היו נוהגין לספר בששי מפני הטורח והותר להם מה שלא הותר כן לשום אדם בחולו של מועד ונראה לי טעם בדבר מפני שהמשמר זמנו קבוע לעולם ליכנס במוצאי שבת ואין הדבר מצוי להשקות עצמו לתוך משמרתו אחר צריך לשהות במשמרתו ממוצאי שבת עד חמשי אבל בשאר החזכרים שמא יזדמו חמשי יום ראשון לחול המועד או סמוך לו ומתור שאין שהייתו מרובה נוה לו לשהות עצמו ומתוך כך הוא נאסר בכל, וי"מ בה טעם אחר לומר שבאנשי משמר לא נאסרה להם מלאכה כלל ולא נאסר הגילוח להם אלא מקנס גמור שמא יכנסו למשמרתם מנוולים אבל חול המועד יש שם איסור מלאכה ואע"פ שערך האיסור בגלות וכבוס מתורת קנס מ"מ הואיל ונאסרו געשו כשאר מלאכות האסורות בו שאין חמשי מתירת ויראה לי גם כן שאף אחד שבמשמר שבאנס אונס הידוע כגון אלו החזכרים במשנתנו שמונת להסתפר

מגן אברהם על שולחן ערוך אורח חיים הלכות חול המועד סימן תקלב סעיף א (13B)

יש מחמירין - ופשוט דכל הני דמותרין לגלח מותרין ליטול צפרנים ונ"ל אם נוטלן בעי"ט מותר ליטולן בח"ה דהא ר"ת מתיר בזה אפי' לגלח כמ"ש הטור:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות חול המועד סימן תקלד סעיף א (14A)

אין מכבסין במועד, ואלו שמכבסין; הבא ממדינת הים, והיוצא מבית השביה ומבית האסורין, וממדה שהתירו לו חכמים ברגל, ומי שדר שלא לכבס ונשאל ברגל והתירו לו, ומטפחות הידים, ומטפחות הספרים, ומטפחות הספג, ובגדי קטנים, ובעלת הכתם שנמצא במועד, ומי שאין לו אלא חלוק אחד; ..... הגה: מיהו לא יכבסו רק הצריך להו, דהיינו חלוק אחד (מרכיזי והגהות אשיר"י פ' אלו מגלחין); מיהו בגדי הקטנים ביותר, דהיינו אותן שמלפפין בהם ומשתינים ומוציאין רעי בהם, מותר לכבס ד' זה' בפעם א', כי צריך להרבה מהם כל רגע

משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות חול המועד סימן תקלד סעיף א (14B)

(ד) ומטפחות הידים - הטעם שדרכן להתלכלך תיכף וא"כ אפילו אם היה מכבסן מעי"ט היו חוזרין ומתלכלכין ולכן אפילו יש לו הרבה מטפחות מותר לכבסן דצריך לכל יום מטפחת אחרת, אכן לפי מה שנהגו כעת שמחליפין רק משבת לשבת ע"כ אפילו יש לו רק שנים אין לכבסן בחוה"מ שדי להם בכביסה שמעי"ט.

ועוד בתה"מ מדמין שהאסור משום מלאכה, ואם נהיר בערב שבת ידמו שמתר' תמיד ע"ש, ושאר הראשונים לא רמזו להאי קושיא כלל.

ולפי מה שביארנו הסעם פשוט, דבחוה"מ באמת יסוד האסור בגדר מלאכה, וע"כ חמיר שאם נהיר בערב שבת הוה קולא במלאכת חוה"מ וחכמים לא רצו בכך, משא"כ באנשי משמר אין האסור בגדר מלאכה כלל רק שלא ייכנסו למשמר כמנוול ושפיר התירו, ואף שבתוספתא בפ"ג דתענית איתא

15

מועדים וזמנים סימן רצ"ד

ע"ש, ומעתה יש להסתפק מזה בעצם שורש האסור גילוח בתה"מ, אם יסודה אסור מלאכה, רק והיה לן להתיר שהי"ע צורך, וחכמים אסרו במקום האי צורך שמא ייכנס לרגל כשהוא מנוול, וע"כ בשאר אסור מלאכה, או נימא שאין בון אסור מלאכה כלל רק אסור גילוח גרידא שלא ייכנס לרגל כשהוא מנוול, שוב מצאתי בפמ"ג (תקליא במשב"ז סי"ג ג')

ולע"ד יש לפשוט החקירה מדברי ה"ה, בית יוסף" שחממה על הרמב"ם ורא"ש שהשמיטו הבעיא ריש פ"ג דמ"ק באומן שאבדה לו אבידה בערב הרגל והיה אנוס לגלות, אם מגלה במועד או לא ומסיק בתיקו, וקשה הא לשיטת הרא"ש ורמב"ם מלאכת חוה"מ דרבנן, וא"כ בספק הוה לן למיזל לקולא הנגיה בקושיא, ומשמע מלשונו שהאסור בזה בגדר מלאכה וכשאר מלאכות בחוה"מ, וי גראה בדעת ה"ה, בית יוסף, דמאחר שאסור מרבנן אין בזה צורך ובכלל אסור מלאכת חוה"מ דאורייתא, ולכן תיקו בגילוח ספיקא דאורייתא, וא"כ המגלחים במועד כשהכמים לא התירו עברי באסור דאורייתא דר"ק היטב בזה.

ולפי זה גראה שבזמנינו המגלה עצמו במועד עבדי תרי אסורי, ראשית גשאר בזה אסור מלאכה שמגלה במועד, וכן היפוי גופא אסור שלא ייכנס לרגל כשהוא מנוול,

וזע"ק שדברינו הג"ל תתישב קושיא המורה על עיקר קרין דאסור לגלח במועד דנמא דאנשי משמר דאסורין, וקשה דחתם גופא באנשי משמר מעורש דבחמישי מתירין מפני כבוד שבת, וא"כ הכי נמי בחוה"מ דילפינן מינה הוה לן להתיר לכבוד שבת או יום טוב האחרון וצ"ג, אבל שוב מצאתי שבתות' רי"ד מאירי ומכתם ריש פ"ג דמ"ק ורגישו בזה, ותירצו דבמשמר אין לחוש שישתהו עד חמישי בשבת וע"כ לא גזרו, משא"כ בתה"מ היום חמישי לפעמים מיד אחר יום טוב ועלול לשתות, וע"כ לא התירו וגזרו בכל גוונא.

והמ"א (רי"ס תקל"ב) שמתיר גטילה צפרנים בחוה"מ אם גטלו ערב יום טוב לסמוך נמי על רבינו תם, חיינו מפני שרוב הפוסקים ס"ל בלאו הכי שאין אסור בגטילה צפרניים בחוה"מ, וביותר יש לומר שאפילו החולקין על סברא זאת, אסרי בגילוח שהגזירה לאסור מבורא בגמרא, אסרו בכל גוונא אף בגילוח דלא שייך הגזירה, אבל בגטילה צפרנים דאנן מוסיפין לאסור מדעתנו שלא ייכנס, אין לנו לאסור כשלא שייך הגזירה, ולכן סמכינן בזה על השיטה בטור שהובא בשם רבינו תם בגילוח גופא, שכ"ג אולי כ"ע מחדו שהסברא כן וא"ש.

ועיקר הסברא להתיר, שאין לאסור בגדר מלאכה כיון שמתכוון בזה לזופי, כבר ביארנו שאם חכמים אסרו אין בזה צורך, וא"כ אולי אסור נמי כמלאכה, אבל גם אי גימא שהאסור רק בגדר גילוח גרידא שלא ייכנס לרגל כמנוול, אין להתיר בזמנינו ולומר שאצלינו אפילו גילוח ערב יום טוב מתנוול במועד, דגראה שבמועד דנמנע מפני קדושת המועד אינו גיזול כלל ולא התירו כ"ג, ואף שבזמנינו בעו"ה הרבה לא שומעים לתקנת חז"ל ומגלחין במועד, עד שהנמנע גראה אצלם כמתנוול במועד, לא נימא בשביל עבריינים כאלו נקרא גיזול למקיים הקנת חז"ל ונהיר לו מפני דידהו האסור גילוח, ולפי מה שביארנו היינו טעמא דמאחר דכ"ע אסיר אינו גיזול, וה"ל שמצאתי זה עכשיו בהגהות חתם סופר לש"ע א"ח (תקל"א) כסברא דילן שאם נמנע למצות לא נקרא גיזול כלל

והעיקר גראה שיש לאסור בזמנינו אף שהרבה מגלחין כל יום, דשייך נמי הגזירה שיאמרו, כל הסריקין אסורין חוץ מסריקי בייחוס' המבורא בגמרא, שגם בזמנינו אין מנתב קבוע אצל כל אחד בגילוח, יש שמגלחין דוקא מדי יום ביזמו כל יום, ויש ליומיים או שלש, ויש שתלוי אם יש להם פנאי או לא, וא"כ בעצם בזמנינו נמי שייך הגזירה, שעלול לשכוח ולא לגלח ערב המועד וייכנס לרגל כמנוול, ובפרט אם יודע דשרי נמי בחוה"מ, וע"כ ראוי לאסור במועד ויזדרו לגלח ערב יום טוב, ובמועד גופא שהגיזול מצד תקנת חז"ל לא איכפת לן כמו שביארנו לעיל, ולומר דשרי למי שמגלח כל יום דוקא, פשיטא דליתא שאי אפשר להלק בגזירת חז"ל כמ"ש.

16

נפש הרב עמוד קפט'

אלו שמגלחים בכל יום, נראה פשוט דמותר להם להתגלח אף בחולו של מועד, דבגמי (מו"ק יד.) מבואר דכללא זממני הוא, דכל היכא דאיכא אונסא, ומוכחא מילתא לכו"ע שאנוס היה, דאז מותר לגלח, ודבר זה כו"ע ידעי, שא"י לגלח (בעיו"ט) את השערות שעדיין לא גדלו, ונראה להוסיף עוד ולומר, שבכל המקרים האלו שיש היתר ונגלחת בחולו של מועד, דמצוה וחובה נמי איכא לגלח כדי שלא יהיה גילוח בחולו של מועד, ולא יכנס אסור במצוה של גילוח.